



Rajnai Gergely

Kormányok árnyékában – az árnyékkormányok sikere és sikertelensége

Mennyire eredményesek az árnyékkormányok, miként válhatnak valódi kabinetekké, és mit jelent ez a DK kezdeményezése szempontjából? Európai körkép segítségével erre a kérdésre ad választ Rajnai Gergely elemzése.



info@meltanyossag.hu

www.meltanyossag.hu

0630-311-1701

1149 NAGY LAJOS KIRÁLY ÚT 167. II. 23.



Dobrev Klára [árnyékkormányának megalakulása](#) némileg felkavarta a magyar pártpolitika állóvizét. Az elmúlt időszak inkább szakpolitikai kérdésekről (orosz-ukrán háború, rezsiárak, KATA) szólt, a pártok kicsit hátrébb szorultak a nyár során, ezen változtathat a Demokratikus Koalíció új projektje. A bejelentés azért is hatott újszerűen (a több hónapos „készülünk...” szlogen sejtetésén túl), mert Magyarországon az árnyékkormány intézménye kevésbé vagy egyáltalán nem ismert, annak funkciójáról, jelentőségéről a választók vajmi keveset tudnak, kérdéses, hogyan is kell ezt megítélni. Arról pedig végképp kevés tudással rendelkezünk, hogy az árnyékkormány megalakítása hogyan járulhat hozzá a politikai sikerességhez. Ebben az elemzésben éppen ezért ezekre a kérdésekre keresünk választ: mire valók az árnyékkormányok, és milyen politikai nyereséget/veszteséget okoznak a pártoknak, amelyek megalakítják őket? Meglepő lehet, de amint az az alábbiakban kiderül, egyáltalán nem biztos, hogy az árnyékkormány nyerő húzás, sőt, a régióinkban kifejezetten negatívak a tapasztalatok.

A brit minta

Az árnyékkormányok intézménye az Egyesült Királyságból származik. Nem véletlen, hogy Dobrev maga is arra hivatkozott, hogy a brit példát tekintették kiindulópontnak. A hagyományos brit berendezkedésben, az úgynevezett westminsteri rendszerben a választási rendszer és a politikai kultúra sajátosságai miatt tulajdonképpen két párt (az elmúlt évszázadban a Munkáspárt és a



Konzervatív Párt) verseng a hatalomért, egyéb pártok még a Parlamentbe is csak ritkán kerülnek be, a kormányalakításra pedig esélyük sincs. Amelyik pártnak többsége van, egyedül alakít kormányt, saját pártjából választja minisztereit, és így a választásokon diadalmaskodó erő végre tudja hajtani azt a programot, amivel megválasztását elérte, nem kell kompromisszumokat kössön.

Eközben a választást elvesztő, ellenzéki párt folyamatosan arra készül, hogy lecsapjon a lehetőségre, ha a kormány meggyengül, elveszíti a parlamenti többség támogatását és új választás kiírására kényszerül. Fontos megjegyezni, hogy az Egyesült Királyságban nem rögzített egy-egy kormány mandátumának hossza, tehát nincs feltétlenül négy- vagy ötévente választás. Amikor a társadalmi vagy parlamenti bizalom meginog a kormányban, akkor írnak ki új választást (vagy akkor, ha már viszonylag régen nem volt, de ez szinte szubjektív megítélésen múlik), ezért tulajdonképpen minden választás "időközinek" tekinthető. Így az ellenzéknek nem négyéves ciklusokkal kell számolnia, hanem folyamatosan készen kell állnia a kormányzásra.

Az aktuálisan ellenzéki párt tehát folyamatosan kormányzati alternatívát kínál, ezért alakít árnyékkormányt: minden minisztériumhoz rendel egy árnyékminisztériumot, ami reagál az adott szakpolitikai területen történetekre, és szükség esetén kritizálja is azokat. Világos így, hogy ki felelne egy-egy területért kormányváltás esetén, és a parlamenti vitákban is az ellenzéki álláspontot az árnyékminiszter, vagy kisebb horderejű ügyek esetén az árnyékállamtitkár szokta képviselni a maga területén. Így a választók számára egyértelmű,



hogy milyen személyek és milyen politikai irány lehetne az alternatívája az aktuális kabinetnek. Ezt a funkciót látják el évszázadok óta a westminsteri rendszerekben, így Nagy-Britanniában és a legtöbb brit gyarmaton, így például Kanadában, Ausztráliában, Új-Zélandon és még több tucat országban az árnyékkormányok.

A brit példára való hivatkozás több szempontból is sántít azonban a magyar esetben. Egyrészt rögtön meg kell állapítanunk, hogy Magyarország nem westminsteri jellegű ország, nem kétpártrendszer működik itt, és még ha annak is tekintenénk, akkor sem a DK egyedül képezné a jelenlegi ellenzéki pártot, hanem az ellenzéki összefogás egésze. Amennyiben az Orbán-kormány megbukna, és új választáson az ellenzék nyerne, feltehetően valamilyen koalíciós kormány alakulna, amiben nem csak a Demokratikus Koalíció politikusai foglalnának el pozíciókat. Így a westminsteri rendszerekben szokványos funkciót nem tudja ellátni az árnyékkormány: ebben az összetételben még a DK szempontjából legpozitívabb forgatókönyvben sem lehetne valódi kormány az árnyékkormányból, legalábbis addig semmiképp sem, amíg más pártok nem csatlakoznak hozzá.

A párhuzam tehát máris problematikus, de tovább bonyolítja a helyzetet, hogy Dobrevék kifejezetten szembementek azzal a brit gyakorlattal, hogy az aktuális minisztériumi struktúrára reflektál az árnyékkormány felépítése. Tehát pontosan ugyanazok a tárcák szoktak lenni az árnyékkormányban, mint a kormányban. Ehhez képest a DK árnyékkormány kifejezetten alternatív struktúrát kínál, nem próbál picit sem igazodni a Fidesz-KDNP kabinet felépítéséhez,



hanem teljesen eltérő összetételével is üzeni próbál: nem csak eltérő politikai irányok és új személyek, hanem teljesen új politikafelfogás várható kormányváltás esetén. Így azonban az árnyékkormányok politikát tisztázó, nyilvánosság számára a felelősséget egyértelművé tévő funkciója elveszik: egyelőre nem világos, hogy ha pl. Lázár János egy politikai intézkedéssel előáll, melyik árnyékminiszter kell vele vitatkozzon, mert a két minisztériumi struktúra merőben eltérő, nem lehet tudni, melyik miniszternek ki az árnyékminisztere, hogy az államtitkárokról ne is beszéljünk (nincsenek ugyanis árnyékállamtitkárok a Dobrev-féle alakulatban).

Felmerülhet azonban, hogy a DK valójában a brit példát nem Londonból, hanem sokkal inkább Edinburgh-ból vagy Cardiffból kölcsönözte. Ugyanis a skót és walesi politikában is léteznek árnyékkormányok, pedig ezek a helyi pártrendszerek merőben eltérnek az országos brittől: több párt és más pártok alkotják itt a politikai elitet, de az épp nem kormányzó párt vagy pártok itt is jellemzően alakítanak árnyékkormányt. Skóciában jelenleg például a Skót Nemzeti Párt kormányának négy árnyékkormányja is van, egy munkáspárti, egy konzervatív, egy zöld és egy liberális demokrata. Világos, hogy egyik párt sem valószínű, hogy egyedül lesz képes leváltani a jelenlegi kabinetet, és teljes egészében nem is képezik le a kormány struktúráját, tehát ezek az árnyékkormányok a magyar esethez hasonlatosnak mondhatók. Nem valószínű azonban, hogy erre a példára utalt Dobrev Klára, amikor a brit mintát emlegette, hiszen akkor mondhatta volna, hogy kifejezetten skót vagy walesi példa lebegett a szemei előtt.



Ráadásul Skóciával már csak azért sem érdemes párhuzamot vonnia a DK-nak, mert az első skót árnyékkormány megalakulása (2006) óta egyetlen árnyékkormányt alakító párt sem jutott a hatalom közelébe, a Skót Nemzeti Párt sorra nyeri a választásokat, a Fideszhez hasonló dominanciát kialakítva a skót politikában (erről az [Uralkodó párt](#) című kötetünkben részletesen is írtunk), tehát egy kifejezetten sikertelen minta átvételét jelezné a DK, ha Skóciára utalna (Walesben is hasonló a helyzet).

Nyugat-Európa: kudarcok és félsikerek

Londonon kívül tehát relevánsabbnak tűnik a brit minta, de rögtön kudarcokkal találkozunk. Mi a helyzet akkor, ha a magyarhoz hasonlóan nem westminsteri, nem kétpártrendszerre alapuló országokat veszünk figyelembe? Eleve kevés példánk van arra, hogy ilyen országokban árnyékkormány alakuljon, éppen a koalíciókényszerből fakadó bizonytalanságok miatt. A félelnöki rendszerű, így koalíciókat kevésbé igénylő Franciaországban a leggyakoribb az árnyékkormányok intézménye, bár a többpártrendszer miatt itt sem gyakori ennek az eszköznek a bevetése, de időről időre előfordul. 1966-ban például Charles de Gaulle némileg meggyengült pártjával szemben alakított árnyékkormányt a későbbi elnök Francois Mitterand, de 1968-ban ez az alakulat csúfos vereséget szenvedett a választásokon, így az árnyékkormány intézménye évtizedekig eltűnt a francia közéletből.



Azóta klasszikus egypárti árnyékkormány kétszer alakult Franciaországban, mindkét alkalommal a középjobb alakította. 2000-ben az elnöki széket birtokló, de a Nemzetgyűlésben ellenzéki RPR alakított árnyékkormányt, hogy Jacques Chirac elnök népszerűségére támaszkodva a miniszterelnöki posztot is megszerezze a választáson, és ez 2002-ben sikerült is. A magyar eset egészen más, hiszen az árnyékkormányt alakító párt itt nem rendelkezik olyan országos hatalmi pozícióval, mint amilyen Franciaországban az elnöki hivatal. Sokkal jellemzőbb a 2018-as példa, amikor az Emmanuel Macron fő ellenzékét jelentő Republikánusok alakítottak árnyékkormányt azzal a céllal, hogy kiemelkedjenek az ellenzéki versenyből. A kísérlet azonban balul sült el: a Republikánusok rengeteget veszítettek a népszerűségükből, és elsőszámú kihívóiból negyedik számú párttá estek vissza az idej választásokra.

Németországban is időnként felbukkannak árnyékkormányok, sokszor még a kormánykoalíciót alkotó pártok is alakítanak ilyeneket, például a 2010-es években a nagykoalíciós kormányból a szociáldemokraták rendszeresen felállították saját "szakértői csapatukat" a választások előtti hónapokban. Ezek az árnyékkormányok kevesebb tagból állnak, és leginkább azt jelzik, hogy a későbbi koalíciós kormányba kik azok a politikusok, akiket mindenképp delegálnának, illetve milyen portfóliókra tartanak igényt. Ezt a mintát vette át egyébként az egyetlen magyar árnyékkormány, ami a 2002-es választási kampány során néhány hétig működött. Medgyessy Péter mellé helyezték az MSZP néhány politikust, akiknek a későbbi kormányba meghatározó szerepet szántak,



és akik így a kampány során prezentálni tudták a szocialisták terveit. A német típusú árnyékkormányok tehát inkább kampányeszköznek tekinthetők, nem szoktak évekkel a választások előtt felállni, mint a Dobrev-vezette kabinet.

Klasszikus, egypárti, ellenzékéből induló, egyértelműen önálló kormányalakításra törekvő árnyékkormányra Németországban utoljára 2005-ben volt példa. Ekkoriban Gerhard Schröder szociáldemokrata kormányának népszerűsége rendkívül alacsony volt, és Angela Merkel friss vezetésével a CDU bátran készülhetett egy nagy választási sikerre. Ennek tudatában Merkel meg is alakított egy árnyékkormányt, hogy mutassa, milyen összetételben tervez majd kormányozni siker esetén. A választók azonban ezt inkább az elbizakodottság jeleként értékelték, és a közvélemény-kutatások által előrejelzett hatalmas kereszténydemokrata előny a választásokig elolvadt, a két párt fej-fej mellett végzett, és nagykoalícióra kényszerült. Így, bár az árnyékkormányt alakító Merkel miniszterelnök lehetett, az árnyékkormány megalakulása előtt sokkal jobb helyzetben volt, mint amilyenbe utána került, tehát legfeljebb félsikernek tekinthető ez az árnyékkormány, azóta pedig a nagykoalíció miatt egypárti kormányzásra készülő árnyékkormányt nem is láthattunk Németországban.

Belgiumban a Magyarországon inkább Orbán-kritikusságáról ismert Guy Verhofstadt alakított liberális pártjával árnyékkormányt 1988-ban, de ez nem hozott áttörést, és az általa vezetett PVV a következő választáson csak a 4. helyen végzett, gyakorlatilag ugyanolyan



eredménnyel, mint az árnyékkormány megalakulása előtt. Ezután újabb komoly kísérlet nem volt már árnyékkormány alakítására a belga politikában.

Olaszországban az árnyékkormány alig ismert intézmény, de 2008-ban volt egy kísérlet az intézmény bevezetésére. A 2008-as választási vereség után a baloldali Demokrata Párt ezzel az innovációval szeretett volna kiemelkedni az ellenzékből és Silvio Berlusconi hosszú uralmát megtörni. A kísérlet azonban az olasz politikai hagyományoknak megfelelően rövidéletű volt: 2009-re megbukott, és az árnyékminiszterelnököt lecserélte a saját pártja. Erre az esetre biztosan nem szívesen hivatkozik a DK, de megmutatja, milyen gyors kudarchoz is vezethet az árnyékkormány-alakítás.

Kelet-Európa: totális bukás

Ahogy haladunk Nyugatról Kelet felé, egyre kisebb tere van az árnyékkormányoknak; a Demokratikus Koalíció kevés inspirációt meríthetett a régióban jellemző esetek közül. A rendszerváltás utáni első árnyékkormány Jugoszláviában alakult, a délszláv háború legvéresebb időszakában alakított Vojislav Seselj Radikális Pártja. A párt frissen alakult, és 1992-ben első választásán 24%-ot elérve megközelítette Milosevics elnök Szocialista Pártját, és a gyorsabb kormányváltást elősegítendő Seselj árnyékkormányt alakított 1993 szeptemberében. Az áttöréshez azonban ez kevés volt, hiszen az 1993 decemberében megtartott választáson a Radikális Párt komoly visszaesést elszenvedve 14%-kal a 3. helyen végzett, a kormányváltásra esélye sem volt.



Az elmúlt tíz évben Litvániában vált népszerűvé az árnyékkormány alakítása. A jobboldali Haza Szövetség 2012-es választási vereségét követően alakított több árnyékkormányt, ennek ellenére 2016-ban is elbuktak, minimális visszaeséssel a parlamenti mandátumarányokat tekintve. Ezt követően elvetették az árnyékkormány intézményét és 2020-ban nagy győzelmet aratva kapták vissza a kormányrudat. A választást elveszítő koalíció legerősebb pártja, a Litván Gazdák és Zöldek Pártja azóta egyebek mellett azzal próbál kiemelkedni az ellenzéki pártok belharcából, hogy alakított egy árnyékkormányt, amely választáson még nem mérettetett meg. A kísérlet azonban némileg hasonlítható a DK példájához, hiszen leginkább az ellenzéki belharcok elemeként született meg az árnyékkormány.

A jelenlegi magyarhoz leginkább hasonló helyzetben alakult árnyékkormány 2016-ban alakult Lengyelországban. A Jog és Igazságosság Pártjának 2015-ös elsőprő választási sikere után a legerősebb ellenzéki erő, a Polgári Platform alakított árnyékkormányt, hogy egy nyugatos alternatívát kínáljon a választók számára. A Polgári Platform azonban erősödés helyett folyamatosan gyengült, és a 2019-es választáson elszenvedett katasztrofális vereséget követően már árnyékkormányról szó sem esett, és annak kiötlője, Grzegorz Schetyna kiszorult a lengyel pártpolitika első vonalából.

A bizonyos szempontból legnagyobb kudarcot valló példa mégsem ez, hanem Julija Timosenko árnyékkormányának a 2010-es elnökválasztást követően. A választást az oroszpartti Viktor Janukovics



nyerte, a nyugatos Timosenko szerint viszont ez választási csalás miatt lett csak így, ezért megalakította saját „árnyékkormányát”, amellyel kormányozni kívánt, miután a bíróságok neki ítélik a győzelmet. A bíróságok korrupciós ügyek gyanújával azonban letartóztatták, majd 2011-ben egyéb korrupciós ügyek kapcsán be is börtönözték. Ez a nyilvánvalóan extrém eset rámutat, hogy a régióban az árnyékkormány használható arra is, hogy az ellenzék újabb eszközzel jelezze, nem tartja legitimnek a regnáló kabinetet, és részben ez is szándéka a Demokratikus Koalíciónak, így az ukrán példa is inspirálhatta őket erre a lépésre.

A ritka siker titka: koalíciós árnyékkormány

Látható, hogy különösen a Brit Nemzetközösségen kívül, de különösen a kelet-európai régióban nem csak ritka, de legtöbbször kudarcos vállalkozás az árnyékkormányok alakítása. Az árnyékkormányok gyakorlatilag sosem kerülnek kormányra, és sok esetben kifejezetten népszerűség-vesztést okoznak az adott pártnak. Ennek fő oka, hogy az árnyékkormány nem része ezen régió politikai hagyományának, a választók nem egészen tudják hova tenni azok megalakulását, sőt, sokszor kifejezetten negatívan reagálnak az árnyékkormányokra, hiszen egyfajta elbizakodottságot, nagyképűséget észlelnek, amikor egy nyilvánvalóan csak koalícióban kormányozni képes párt önálló kabinetet mutat be, mintha már fölényesen megnyerték volna a választást. Nem véletlen, hogy Dobrev Klára a brit példára hivatkozott, hiszen a brit kultúrkörön kívül sikeres



példát nem igen találni, márpedig kudarcos mintát követni nem a legjobb reklám egy pártnak.

Elvéve mégis találunk néhány sikeres árnyékkormányt az európai politikatörténetben, és ezek sikeréből sokat tanulhat a magyar ellenzék is akár. Franciaországban 2007-ben alakult a Nicolas Sarkozy-vezette jobboldali kabinettel szemben az Ayreault-árnyékkormány, amely több baloldali pártot tömörített, és 2012-ben komoly választási sikert ért el, Ayreault pedig miniszterelnök lehetett. A korszak sikertelen francia árnyékkormányaival szemben ez egy többpárti, koalíciós kabinet volt, ahol a későbbi koalíciós partnerek éveken keresztül gyakorolhatták az együttműködést, csiszolva az egymás közötti viszonyt. Így az árnyékkormány nem az ellenzéken belüli vetélkedésben bevetett fegyverként, hanem az ellenzék együttműködésének inkubátoraként funkcionált, és ez politikai sikert eredményezett.

Hasonló volt a helyzet az 1970-es évek elején Hollandiában is, ahol három baloldali párt alakított közös árnyékkormányt az 1971-es választások előtt, gyakorlatilag jelezve koalíciós szándékukat. Ugyan 1971-ben még nem, de egy évvel később új választásokon már sikert ért el a Joop den Uyl-vezette alakulat, mutatván hogy a koalíciós árnyékkormányok hozhatnak sikert az azt alakító pártoknak.

A nemzetközi példák ismeretében tehát nem igazán érthető, hogy miért is alakított egyedül árnyékkormányt a Demokratikus Koalíció. A westminsteri rendszereken kívül az egypárti árnyékkormányok gyakorlatilag sosem kerültek a hatalom közelébe, és a legtöbb esetben gyors népszerűségvesztést eredményeztek pártjaiknak.



Amennyiben a magyar ellenzék mindenképp szeretne egy árnyékkormány révén közelebb kerülni a Fidesz meggyengítéséhez, feltehetően egy stabil, előre kialakított koalíciós árnyékkormány tehetné ehhez a legtöbbet, mivel csak ilyenek esetében ismerünk sikeres példákat a Brit Nemzetközösségen kívül. Egy ilyen kabinet tisztázhatná, hogy az ellenzéken belül melyik pártnak mi a szerepe, melyik párt melyik szakpolitikai területe prioritálja, és orvosolhatná azt a súlyos problémát, hogy egyik ellenzéki párt sem rendelkezik elegendő szakemberrel egyetlen szakterületen sem. A felelősségi területek elosztásával azonban nem kellene minden pártnak minden ügyben véleményt alkotnia, így kevesebb emberrel is megalapozott szakmai véleményt dolgozhatnának ki. Mindeközben az ellenzéki pártok közötti, gördülékenynek semmiképpen sem nevezhető együttműködés csiszolódhatna, több bizalom alakulhat ki az egyes szereplők között, mint ha csak egy választási kampányt próbálnak közösen végigcsinálni, ami 2022-ben láthatóan kudarcba fulladt. Nem feltétlenül ez a politikai siker receptje jelenleg az ellenzék számára, de a nemzetközi példák ismeretében az árnyékkormány kizárólag koalíciós formában vezethet eredményre.

Sajátos magyar célok?

Látva, hogy a nemzetközi példák alapján Magyarországon az egypárti árnyékkormányoknak nem sok esélye van ellátni az árnyékkormányok szokásos feladatát, felmerülhet a kérdés, hogy a DK szándéka esetleg egészen más lehet, mint amit mondjuk a brit



árnyékkormányoktól elvárunk. Nem a gyors kormányváltás, vagy akár a későbbi kormány összetételének mutatása a választók felé, nem az átláthatóság és a kormányképesség demonstrációja az elsődleges szándék, mert ez a többpártrendszerben, és különösen a jelenlegi fragmentált magyar ellenzékben nem is lenne lehetséges.

A lépést sokkal inkább motiválhatja az ellenzéki különverseny állása. Az ellenzéki pártok belátják, hogy valamilyen koordináció hiányában matematikai esélyük sincs arra, hogy kormányt váltsanak. A 2022-es kampány viszont bebizonyította, hogy nem tudnak hatékonyan együttműködni, és közösen képtelenek a választók számára szimpatikus alternatívát kínálni. Ezeket a tényeket tudomásul véve új stratégiát alakítanak ki a pártok, mindegyik kicsit mást, közülük is leginkább a DK és a Momentum emelhető ki, mert náluk már kirajzolódni látszik, hogy milyen irányba is szeretnének elindulni ebben a ciklusban. A Momentum terveinek elemzéséről itt bővebben nem írunk, a Méltányosság igazgatója viszont beszélt róla egy [interjúban](#), ami így remekül kiegészíti ezt az írást.

Az árnyékkormány viszont remekül beleillik a DK kirajzolódó stratégiájába. A pártban feltehetően felismerték, hogy amíg a magyar pártrendszer olyan, mint 2022 áprilisában volt, addig nincs esélyük a kormányzásra. Ebből az következik, hogy valamiképp át kell alakítani a pártrendszert a következő négy évben. Ez azoknak, akik a politikát statikusan elemzik, tehát erősen a jelenre koncentrálnak, lehetetlennek tűnhet, főleg, mert legalább nyolc éve nem következett be éles változás a magyar pártrendszerben, de dinamikus elemzéssel,



ami a hosszabb folyamatokra koncentrál, könnyen belátható, hogy a pártrendszerek, így a magyar is, könnyen át tudnak alakulni egyetlen ciklus alatt. 1990 és 1994, majd 1994 és 1998, illetve 2006 és 2010 között is alapvetően átalakult a magyar pártrendszer, és ezekből az esetekből tanulhatott is a Demokratikus Koalíció.

A legfőbb tanulság ezekből a példákból, hogy az a párt, amelyik a ciklus elején próbálkozott valamilyen innovációval, új megközelítéssel, az új pártrendszerben meghatározó szerepet tudott magának kivívni, szinte függetlenül attól, hogy milyen támogatottsággal vágott neki az adott négy évnek. A legjobb példa erre maga a Fidesz, amely 1994-ben alig jutott be a Parlamentbe, de a szétforgácsolódott jobboldali ellenzékbe új megközelítéseket és stílust behozva az új pártrendszer meghatározó pártjává tudott válni. A DK számára tehát nyilvánvaló, hogy már most innoválniuk kell ahhoz, hogy elérjék a céljukat: egy átalakuló magyar pártrendszer kulcsszereplőjévé válni.

A kérdés ezután az, hogy milyen típusú innovációt érdemes behoznia egy olyan pártnak, mint a Demokratikus Koalíció. Ehhez fel kellett mérniük, hogy miben jobbak, mint a többi ellenzéki párt. Világos, hogy bár a Fideszéhez nem hasonlítható, mégis a DK szervezete messze a legerősebb az ellenzékben: nekik van a legkiterjedtebb és legaktívabb hálózatuk, valamint a legtöbb tapasztalt politikusuk. Erre az előnyre építve egy olyan innovációra volt szükségük, ami a kormányképesség ezen aspektusára, "a káderekre" koncentrál. Egy árnyékkormány megalakítása erre remekül rámutat: több szakpolitikai területen van emberük, aki képes képviselni az álláspontukat,



és ami ennél is fontosabb, tudják, kit szeretnének Orbán Viktor székében látni, van egy egyértelmű miniszterelnök-jelöltjük Dobrev Klára személyében.

Az árnyékkormány felállítása így egy implicit támadás a többi ellenzéki erővel szemben: ők képtelenek lennének árnyékkormányt alakítani, mert nem tudnának elég szakpolitikust kiállítani hozzá, nem tudnának párton belül sem megegyezni az ideális minisztériumi struktúrában, és nem tudnák eldönteni, ki lenne a párt "vezére". Ezzel a DK demonstrálni tudja, hogy egy szempontból mindenképp ellenzéki riválisai előtt jár, a többi ellenzéki erő nem véletlenül állt [kritikusan](#) a kérdéshez: ők ilyen módon nem tudnak alternatívát kínálni.

Az árnyékkormány tehát nem a nemzetközi példák miatt tűnhetett hasznos eszköznek Dobrev Klaráék számára, hanem sokkal inkább azért, mert ez egy olyan innováció, amivel a többi ellenzéki párt képtelen versenyezni. Tulajdonképpen mindegy is, hogy a kormányváltást elősegíti-e az árnyékkormány, a lényeg, hogy a magyar pártrendszer általuk vágyott átalakulását meg tudják határozni, és az eddig felépített szervezeti előnyüket kihasználva az ellenzék kiemelkedő szereplőjévé váljanak. Így a magyar árnyékkormány sajátos, mert nem is igazán a kormánnyal, hanem sokkal inkább az ellenzékkel szemben alakult meg.